

คำศัพท์เศรษฐกิจในความตกลงการค้าระหว่างประเทศ : ครั้งที่ 1

Rules of Origin : RoO (กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า) คือกฎเกณฑ์ภายใต้ความตกลงว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลก สำหรับใช้เป็นบรรทัดฐานในการระบุแหล่งกำเนิดของสินค้า เพื่อการได้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preferences : GSP) โดยต้องมีเอกสารรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (Certificate of Origin) ที่แสดงข้อมูลการได้แหล่งกำเนิดในประเทศที่ผลิตสินค้าที่แท้จริง ดังนั้นการที่ผู้ประกอบการรู้หลักเกณฑ์ของกฎดังกล่าวจะทำให้สามารถใช้สิทธิประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้ายังมีวัตถุประสงค์อีกหลายประการ ดังนี้

1. เพื่อป้องกันการสวมสิทธิ์ของประเทศอื่นที่ไม่ใช่ประเทศคู่สัญญา
2. เพื่อปฏิบัติต่อประเทศสมาชิกทุกประเทศอย่างเท่าเทียมกันตามหลัก Most Favored Nation โดยการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรภายใต้เงื่อนไขการได้แหล่งกำเนิดสินค้าด้วยกฎเกณฑ์อย่างเดียวกัน
3. เพื่อเรียกเก็บภาษีตอบโต้การทุ่มตลาด และการอุดหนุน (Anti-Dumping and Countervailing Duties : AD & CVD) ซึ่งแหล่งกำเนิดสินค้าสามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการระบุประเทศที่ส่งออกอย่างไม่เป็นธรรม
4. เพื่อแสดงแหล่งกำเนิดสินค้าด้วยชื่อของประเทศผู้ผลิต (Original Marking Requirement) เป็นการป้องกันการปลอมแปลงแหล่งกำเนิดสินค้าของประเทศที่มีชื่อเสียงมาแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าอย่างไม่เป็นธรรมได้
5. เพื่อการจัดซื้อโดยภาครัฐ (Government Procurement) การซื้อสินค้าของภาครัฐสามารถใช้แหล่งกำเนิดสินค้าเป็นเงื่อนไขในการจัดซื้อ
6. เพื่อเก็บข้อมูลการนำเข้า ส่งออก (Trade Statistics) ซึ่งสามารถเก็บข้อมูลโดยการจัดกลุ่มตามแหล่งกำเนิดสินค้าได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับความเป็นจริง

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. Preferential Rules of Origin (กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่มีการให้สิทธิพิเศษทางการค้า) ประเทศผู้นำเข้าจะใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่เข้มงวดในการพิจารณาให้สิทธิพิเศษแก่สินค้าที่มีแหล่งกำเนิดภายในประเทศ เช่น การกำหนดสัดส่วนการใช้วัตถุดิบ และการแปรสภาพอย่างเพียงพอของสินค้าจึงจะได้แหล่งกำเนิด กฎเกณฑ์ดังกล่าวใช้เฉพาะประเทศคู่สัญญา หรือเฉพาะกลุ่มสมาชิก เพื่อการได้รับสิทธิพิเศษตามที่มีความตกลงทางการค้าเสรีระหว่างกัน
2. Non-Preferential Rules of Origin (กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ไม่มีการให้สิทธิพิเศษทางการค้า) คือกฎเกณฑ์ที่ไม่ได้รับสิทธิพิเศษทางการค้า ซึ่งจะมีความเข้มงวดน้อยกว่า

ประเภทที่หนึ่ง โดยไม่มีการกำหนดเงื่อนไขสัดส่วนการใช้วัตถุดิบ และใช้หลักเกณฑ์กลางที่ประเทศสมาชิกตกลงใช้ร่วมกัน เป็นมาตรฐานเดียวกัน และเท่าเทียมกัน โดยประเทศผู้นำเข้าจะใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าตามหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favored Nation Treatment : MFN) ซึ่งถ้าให้สิทธิประโยชน์แก่ประเทศใดประเทศหนึ่ง ก็ต้องให้สิทธิประโยชน์ที่เท่าเทียมกันแก่ประเทศอื่นด้วย

ในการพิจารณา การได้แหล่งกำเนิดสินค้า มีหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานสากล ดังนี้

1. General Rules เป็นกฎที่ระบุหลักเกณฑ์ในลักษณะกลางๆ เพื่อใช้กับสินค้าทุกชนิดภายใต้ความตกลงเขตการค้าเสรี โดยกำหนดว่าสินค้าจะต้องผ่านเกณฑ์นี้จึงจะถือว่าเป็นสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศผู้ส่งออก ซึ่งจะทำให้สินค้านั้นได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเมื่อเข้าสู่ประเทศผู้นำเข้าที่เป็นสมาชิกความตกลงการค้าเสรี เว้นแต่ว่าสินค้านั้นจะมีการระบุกฎฯ ให้เป็นอย่างอื่น

2. Wholly Obtained : WO คือแหล่งกำเนิดที่ผ่านกระบวนการผลิตในประเทศเดียวโดยใช้วัตถุดิบ (Input) ภายในประเทศนั้นทั้งหมด ส่วนมากจะใช้กับสินค้าทางเกษตร สัตว์มีชีวิต และสินแร่

3. Substantial Transformation : ST (กฎการแปรสภาพอย่างเพียงพอ) คือการได้แหล่งกำเนิดสินค้าโดยใช้หลักเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงสินค้า ที่ใช้วัตถุดิบที่นำเข้าจากต่างประเทศ และผ่านกระบวนการผลิตในสาระสำคัญ ซึ่งกฎดังกล่าวมีหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- 1) การเปลี่ยนแปลงพิกัดทางศุลกากร (Change of Tariff Classification)
- 2) กฎมูลค่าเพิ่ม (Value Added Rules)
- 3) การเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการผลิต (Change in Process)

4. Local Content : LC (กฎสัดส่วนการใช้วัตถุดิบในประเทศ) เป็นกฎที่ใช้ในกรณี que ประเทศผู้ผลิตไม่สามารถผลิตวัตถุดิบเองได้หมด ต้องนำเข้าวัตถุดิบจากประเทศอื่นมาประกอบ โดยการกำหนดสัดส่วนตามราคา น้ำหนัก หรือมาตรวัดอื่นๆ ตามที่ประเทศสมาชิกได้ตกลงกัน การให้แหล่งกำเนิดสินค้าต้องใช้วิธีคำนวณตามหลัก Regional Value Content : RVC

ในความตกลงเขตการค้าเสรีทั้งทวีปาคี และพหุภาคี มีวัตถุประสงค์เพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกันให้มากที่สุดจนเหลืออัตราร้อยละ 0 ให้กับสินค้าที่ผลิตในกลุ่มประเทศสมาชิก และการได้แหล่งกำเนิดสินค้าจะส่งผลให้ได้รับสิทธิลดภาษีนำเข้า ทำให้สินค้านั้นมีราคาต่ำกว่าสินค้าที่ผลิตนอกกลุ่ม อย่างไรก็ตามก็ดีสินค้าอ่อนไหวที่ยังไม่สามารถแข่งขันได้ ประเทศนั้นจะใช้กฎเกณฑ์แหล่งกำเนิดสินค้าที่เข้มงวด เพื่อกีดกันการได้สิทธิลดภาษีนำเข้าแทนการเก็บภาษีนำเข้าในอัตราสูง ซึ่งกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดดังกล่าวจะกลายเป็นการกีดกันทางการค้าไปโดยปริยาย

Mode of Supply (รูปแบบการค้าบริการ)

ในความตกลงการค้าระหว่างประเทศนอกจากการค้าสินค้า (Trade in Goods) แล้ว ยังมีการค้าบริการ (Trade in Services) ซึ่งการค้าบริการระหว่างประเทศมีความซับซ้อนมากกว่าการค้าสินค้า เพราะการค้าสินค้านั้นมีเพียงการส่งสินค้าข้ามพรมแดนระหว่างกันเท่านั้น แต่การค้าบริการตามความตกลงแม่บทว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services : GATS) มีหลายรูปแบบ หรือที่เรียกว่า Mode และยังแบ่งออกเป็นสาขาย่อยของบริการด้วย

การค้าบริการแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

Mode 1 Cross – Border Supply (การค้าบริการข้ามพรมแดน) เป็นการค้าบริการโดยผู้ให้บริการและผู้รับบริการต่างอยู่คนละประเทศ และการให้บริการแก่ผู้ซื้อผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การศึกษาทางไกล การโฆษณา การสั่งซื้อหนังสือและการบริการให้คำปรึกษาผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

Mode 2 Consumption Aboard (การค้าบริการบริโภคในต่างประเทศ) เป็นการค้าบริการที่ผู้รับบริการเดินทางไปใช้บริการในประเทศของผู้ให้บริการ เช่น ชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยและใช้บริการด้าน โรงแรม รถเช่า หรือคนไทยเดินทางไปรักษาพยาบาลในต่างประเทศ เป็นต้น

Mode 3 Commercial Presence (การจัดตั้งหน่วยธุรกิจเพื่อให้บริการในต่างประเทศ) เป็นการเข้าไปลงทุนจัดตั้งธุรกิจสถานประกอบการเพื่อให้บริการในประเทศลูกค้า ทั้งต่างชาติเข้ามาเป็นสำนักงานในประเทศไทยและผู้ประกอบการไทยไปเปิดสำนักงานในต่างประเทศ ในรูปแบบของบริษัท ห้างหุ้นส่วน ร้านค้า สำนักงาน ตัวแทน เช่น บริษัทก่อสร้างและวิศวกรรม สำนักงานกฎหมายและบัญชี ซูเปอร์มาร์เก็ต แฟรนไชส์ เป็นต้น

Mode 4 Presence of Natural Person (การให้บริการโดยบุคลากรชาวต่างชาติ) เป็นการค้าบริการโดยบุคคลธรรมดาที่ให้บริการด้านแรงงานฝีมือ เช่น สถาปนิก วิศวกร เดินทางเข้าไปให้บริการแก่ผู้รับบริการในต่างประเทศ เช่น ครูต่างชาติเข้ามาสอนหนังสือในประเทศไทย หรือสถาปนิกไทยไปทำงานในต่างประเทศ เป็นต้น

สำหรับสาขาย่อยการค้าบริการระหว่างประเทศ กลุ่มเจรจาว่าด้วยเรื่องการค้าบริการได้จัดทำ Services Sectorial Classification List ขึ้นเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการเจรจาจัดทำข้อผูกพันการเปิดตลาดบริการ โดยแยกเป็น 12 สาขา ดังนี้

1) บริการธุรกิจ ประกอบด้วยบริการวิชาชีพ เช่น วิศวกร สถาปนิก นักกฎหมายและนักบัญชี บริการศึกษาด้านการติดตั้งคอมพิวเตอร์ บริการเช่าเครื่องจักรกล บริการเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์

- 2) บริการสื่อสาร ได้แก่ บริการไปรษณีย์ สื่อสารโทรคมนาคม โสตทัศน การเข้าถึงฐานข้อมูล การประมวลผลออนไลน์ การประชุมทางไกล และบริการให้เช่าวงจรรายใน
- 3) บริการก่อสร้างและวิศวกรรม ได้แก่ งานก่อสร้างอาคาร งานก่อสร้างสำหรับวิศวกรโยธา และงานติดตั้ง
- 4) งานจัดจำหน่าย ได้แก่ บริการตัวแทนที่ได้ค่านายหน้า การบริการค้าปลีก ค้าส่ง แฟรนไชส์
- 5) บริการการศึกษา ได้แก่ บริการการศึกษาโรงเรียนอนุบาล ถึงอุดมศึกษา โรงเรียนเทคนิคและพาณิชยการ บริการศึกษาขั้นสูง โรงเรียนสอนภาษา
- 6) บริการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บริการให้คำปรึกษาด้านการกำจัดของเสีย และระบบจัดการด้านสิ่งแวดล้อม บริการกำจัดของเสีย บริการทำความสะอาด
- 7) บริการการเงิน ได้แก่ บริการประกันภัย ประกันชีวิต ธนาคาร หลักทรัพย์ และบริการทางการเงินอื่นๆ บริการประมวลผลข้อมูลทางการเงิน กิจการวิเทศธนกิจ
- 8) บริการด้านสุขภาพและสังคม โรงพยาบาล การรักษาพยาบาล ดูแลพักฟื้น และธุรกิจเกี่ยวกับสุขภาพของมนุษย์
- 9) บริการท่องเที่ยวและเดินทาง ได้แก่ โรงแรม ที่พัก ภัตตาคาร บริการจัดเลี้ยง นำเที่ยว และบริการจัดการโรงแรม
- 10) บริการนันทนาการ วัฒนธรรมและกีฬา ได้แก่ ธุรกิจบันเทิง สร้างภาพยนตร์ บริการเกี่ยวกับการกีฬา ห้องสมุด สวนพักผ่อนหย่อนใจ และชายหาด
- 11) บริการขนส่ง ได้แก่ บริการขนส่งทางน้ำ ทางบก ทางราง และทางทะเล ซ่อมบำรุงอากาศยาน การขาย การตลาด การสำรองที่นั่งด้วยระบบคอมพิวเตอร์ บริการคลังสินค้า บริการรถเช่า
- 12) บริการอื่นๆ ที่ไม่อยู่ใน 11 สาขาดังกล่าวข้างต้น เช่น บริการด้านความงาม สปา นวดแผนไทย

Spaghetti Bowl Effect

การเปิดเขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) ในระบบการค้าพหุภาคีหรือการค้าภูมิภาค จะเกิดประโยชน์แก่สังคมเศรษฐกิจโลกอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อเป็นการเปิดเสรีภายใต้ระบบการค้าพหุภาคีโดยองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ซึ่งประเทศภาคีสามารถเข้าถึงตลาดกันและกันภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน แต่องค์การการค้าโลกเป็นองค์กรขนาดใหญ่และยึดกฎคะแนนเสียงเอกฉันท์ ทำให้การดำเนินงานล่าช้า ประกอบกับประเทศที่พัฒนาแล้วไม่จริงใจที่จะเปิดตลาดแก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะสินค้าเกษตร ประเทศภาคีต่างๆ จึงหันไปเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างกันทั้งทวีภาคีและภูมิภาค

การเปิดเขตการค้าเสรีนอกจากก่อให้เกิดปริมาณการค้าที่เพิ่มขึ้น (Trade Creation) แล้ว ยังอาจเกิดการเบี่ยงเบนทางการค้า (Trade Diversion) และการทำความตกลงแบบทวิภาคีมากเกินไปโดยไม่ใช้กลไกพหุภาคีเลย จะทำให้ยุ่งยาก สับสน และเพิ่มต้นทุนในการบริหารจัดการ เนื่องจากแต่ละประเทศมีความตกลงหลายฉบับ แต่ละฉบับมีกำหนดเวลาและรายละเอียดที่แตกต่างกัน เช่น สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแตกต่างกัน กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแตกต่างกัน เป็นต้น ประสิทธิภาพที่มีความตกลงการค้าเสรีหลายฉบับย่อมมีปัญหาในการบริหาร เพราะเกิดความซับซ้อน ยุ่งเหยิงของข้อตกลง ซึ่งศาสตราจารย์จักดิช ภักวตี (Jagdish Bhagwati) เปรียบเทียบความยุ่งเหยิง ซับซ้อนดังกล่าวมีสภาพเหมือนสปาเก็ตตี้ที่พันกันในชาม จึงเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า **“Spaghetti Bowl Effect”**

ศาสตราจารย์ภักวตีเป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่โด่งดังแห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย เป็นผู้สนับสนุนการค้าเสรีภายใต้การค้าพหุภาคี และคัดค้านการค้าทวิภาคี ศาสตราจารย์ภักวตีเห็นว่าการทำการค้าเสรีของประเทศมหาอำนาจมีลักษณะเป็นการให้สิทธิพิเศษทางการค้า (Preferential Trade Agreements : PTA) มากกว่า เพราะมีลักษณะกีดกันทางการค้าแก่ประเทศที่มีได้ลงนามในทวิภาคี ซึ่งมีลักษณะทำลายระบบพหุภาคีขององค์การการค้าโลก โดยเฉพาะหลักปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favored Nations : MFN) ส่งผลให้การค้าเสรีของโลกไม่ราบรื่นและไม่เจริญงอกงามในวิถีทางที่ถูกต้อง แต่กลับจะทำให้เกิดความซับซ้อนยุ่งเหยิงคล้ายเส้นสปาเก็ตตี้

ศาสตราจารย์ภักวตีเป็นชาวอินเดีย เกิดเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ. 1934 ที่เมืองบอมเบย์ ประเทศอินเดีย ศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขา Economics Tripos ที่มหาวิทยาลัย Cambridge ได้รับเกียรตินิยมอันดับ 1 ในปี ค.ศ. 1956 หลังจากนั้นไปศึกษาต่อที่ MIT ศาสตราจารย์ภักวตีเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงโด่งดังในระดับโลกด้านทฤษฎีการค้า นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เศรษฐศาสตร์พัฒนาการคลัง และทฤษฎีใหม่ของเศรษฐศาสตร์การเมือง ในปี ค.ศ. 1967 ได้รับปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัย MIT ในปี ค.ศ. 1980 ย้ายไปอยู่ที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ได้รับแต่งตั้งเป็น Arthur Lehman Professor of Economics, Professor of Science และ University Professor

กลุ่มส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ
สำนักบริหารยุทธศาสตร์